

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

161. An foemina, quæ contraxit matrimonium cum viro improportionato,
vel debili, vt facilius pateat aditus, teneatur pati incisionem, si commodè
potest? Et distinguitur hæc difficultas, quando ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

matr. q. 53. art. 1. dub. 1. concl. 2. quod cum Scoto asserit, nullam in hoc casu intervenire culpam, & hæc omnia à fortiori etiam procederent contra Cucchum lib. 5. insit. tit. 12. n. 20. Ledesinam in 2. part. 4. qu. 55. art. 2. & alios, quando quis absque vlllo voto eo animo matrimonium contraheret. Sed contraria sententia, ut dixi, est probabilior.

RESOL. CLX.

An femina, quæ contraxit matrimonium cum viro improporcionado, vel aliquantulum debili, ut facilius pateat aditus, teneatur pati incisionem, si commode potest?

Et an in tali casu tale impedimentum censendum sit perpetuum, & matrimonium declarandum nullum?
Ex p. 3. tit. 4. Ref. 200. alias 201.

Sup. hoc late in Ref. seq. & in alia eius annot.

§. 1. **A**firmatiuam sententiam docent communiter Doctores, & inter illos Sanchez de *matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 93. n. 32.* quia cum verum sit matrimonium, ius sui corporis transtulit in virum. Ergo si commode potest sine magno incommodo aptam se reddere viro, teneatur. Et ita hanc sententiam nouissime docet Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 14. diff. 18. n. 16.* præter Doctores veteres, inter quos est D. Thomas in *4. distict. 44. q. 1. art. 2. ad 5.*

2. Sed ego contrariam sententiam probabilem esse puto, quam docet Basilius Pontius de *matrim. lib. 7. cap. 62. num. 2.* qui pro hac sententia validas rationes adducit, præter auctoritatem Durandi, Paludani, & Gabrielis. Et ita Salmantica die 3. Aprilis, anno 1570. consultum respondisse testatur M. Luyfium Legionensem in causa matrimonij D. Francisci de Fonseca, & D. Ioannæ de Azeuedo.

3. Igitur in tali casu tale impedimentum censendum est perpetuum, & matrimonium declarandum nullum: nec femina tenetur huiusmodi remedia pati, sed à coniugij onere libera est, ut alteri nubat. Ad argumentum verò, quod adducit Sanchez, respondetur, feminam pro contractum matrimonij ius suum tradere viro apto, non inepto, atque in non aptum nullum transferri ius. Ergo &c.

RESOL. CLXI.

An femina, quæ contraxit matrimonium cum viro improporcionado, vel debili, ut facilius pateat aditus, teneatur pati incisionem, si commode potest?

Et distinguitur hac difficultas, quando defectus non provenit ex muliere, sed ex viro, & si ex muliere provenit, deciditur, quid est faciendum.

Et pro praxi queritur, an si vir trium annorum congressu, atque conatu claustra tamen femina non violauit, an inquam in tali casu matrimonium sit dissoluedum? Ex part. 3. addit. Ref. 3.

§. 1. **I**n part. 3. mearum resolutionum, tractat. 4. *Resol. 201.* opinio negatiua Baslij Pontij lib. 7. Ref. antecedens, & in Ref. seq. ex rationibus quas ipse adducit, & in fortioribus terminis hanc sententiam in causa matrimonij Illustrissimorum D. Francisci de Fonseca, & D. Ioan. de Azeuedo testatur consuluisse virum illum magnum Aloysium Legionensem Salmantica die 3. Aprilis anno 1570.

2. Sed aduersus illum nouissime, me etiam citato, insurgit Megalius in *promptuar. Theolog. tom. 1. ver. corruptio virginis, num. 5.* asserens hanc senten-

tiam esse contra sacros Canones, nimirum contra *cap. ex literis, & cap. fraternitati de frigidis & masculis, num. 2.* & Gabrielelem, & plurimum doctores hæc sententiam docere.

2. His tamen non obstantibus adhuc puto opinionem quam docui probabilissimam esse, pro cuius explanatione duæ sunt discutiendæ difficultates. Prima, an in tali casu mulier teneatur adhibere incisionem, si non adhibere periculum. Secunda, an si dissoluedum matrimonium. Et quoad primam difficultatem affirmatiuè respondet Megalius *ubi supra*, sed ego puto dissoluedum esse. Nam aut defectus naturalis est in muliere ob extraordinariam accidentem, aut mulier nullam paritit ægritudinem, seu defectum; per illam non stat, quo minus reddat obitum viro suo, sed defectus procedit ex illo, qui necesse habet (ignoscant quæso pudice aures) nimis improporcionado, vel non ita firmiter erigit.

3. Hoc supposito, dico quod in primo casu si incisio non sit inductiua mortis, vel infirmitatis grauis, & periculosa, non solum potest, sed tenetur mulier illam pati, quia defectus procedit ex seipso, & in eas angustias mulier sua culpa se coniecit, debuisse enim sibi prospicere ante nuptias. Verum in secundo casu, quando defectus non procedit ex muliere, sed ex viro, ut est in casu de quo loquimur, tunc puto feminam non teneri ad incisionem tolerandam, etiam si modo facili efficiatur, hoc est, si vitæ periculum non adducat, puta cautio, vel apertione sigilli. Et hanc sententiam non solum tenet Pontius, & Ledesina de *matrim. quæst. 4. art. 1. circa fin.* ab ipso Sanchez citatus, sed etiam nouissime illam docet Gaspar Hurtado insignis Theologus Societatis Iesuy, tract. de *matrim. disp. 12. diff. 8. num. 25.* quia, ait, *femina nullum est defectum, ut reddat, sed tantum viro; ergo ipsi tantum, & non femina incumbit vis remedio, quo defectus ipsi suppleatur: femina verò sufficere debuit vere dinario: præsertim quod feminam præcipue virginitatis artificio corrumpi horreat quodammodo natura, & honestas ipsa difficilè patitur.* Ita Hurtado ino citato. Igitur femina, in casu de quo loquimur, nullam tenetur adhibere incisionem, etiam si medicis sine periculo illam aptam redderent, ut vir cum ipsa colorem consummare possit. Et hanc sententiam probabilissimam esse minime dubito, quidquid in contrarium asserat Megalius, & Sanchez, quibus ego addo Petrum Ochagauiam de *sacram. tract. 3. de impedim. matrim. q. 69. n. 16.*

4. Quoad secundam verò difficultatem, an si vir trium annorum congressu, atque conatu, claustra tamen non violauit, an, inquam, in tali casu matrimonium sit dissoluedum? & probabiliter affirmatiuè respondeo. Vnde notandum est cum Pontio, in contractu matrimonij celebrati in ordine ad copulam esse traditionem corporis apti in vltimam, etiam pro corpore apto. Tradit itaque femina corpus aptum, ut vtatur eo etiam vitæ se aptus, non verò se tradit inepto, cum sit contractus rei pro re æqualis æstimationis, non esse aliud, quam ut vir aptus tradatur, non esse aliud, quam ut vir aptus vtatur apto corpore. Si ergo ineptus fuerit ad corporis vsum, quod de se aptum est illi in vltimam traditur, nullum habet ius in matrimonio vitæ in corpus femine. Qui ergo impotens est ad virginitatem agnoscendam, cum reuera ille sit ineptus, nisi incidatur, nullum ius habet ad vsum, quia cum hoc ius solum conferri debeat ex vi contractus non contractus validus, nisi subintellecta conditione mutæ aptitudinis. Hæc Pontius.

§. Nec

5. Nec valet dicere cum Megalio, quod matrimonium tunc est dissolendum, quando impedimentum est perpetuum; v. g. quando arte medicorum absque corporali periculo non potest remoueri. Sed in nostro casu hoc impedimentum non est tale, quia opera humana potest remoueri, vt supponimus; ergo non potest tale matrimonium dissolui. Non, inquam, valet hoc argumentum, quia non procedit in casu nostro. Non enim impedimentum prouenit ex defectu feminae, quae si naturaliter esset ita arcta, vt membrum virile intra os vuluae non reciperet, tunc, inquam, minime matrimonium esset dissolendum: nam tale impedimentum, sine periculo, opera humana potest remoueri. Sed in nostro casu impedimentum prouenit ex defectu viri, ad quod tollendum, medicamentum nullum superest, neque adest, necesse in tali casu habet ius in corpus vxoris, vt male asserbant Sanchez & Petrus de Ochagua *vbi supra*; quia, vt dictum est, femina per contractum matrimonij ius suum tradit viro apto, non inepto, & ideo in non aptum nullum transfertur ius; commune est enim cuiusque contractui obligationem inducere iuxta solemnitatem, formam & conditiones quibus celebratur; ac proinde cum matrimonium contractus quidam sit, in quo vir & vxor se mutuo tradunt in vsum matrimonij, ea conditio subintelligitur; quamvis non exprimitur, si ad eum vsum apti fuerint. Manifestum autem est, non subintelligi vt apti sint ad vsum tertij, sed inuicem alter alterius comparatione habilis, vxorque se tradit viro vt ab illo cognoscatur, non autem ad medico, igne, vel auro, vel obstericis manu. Ergo, &c.

6. Igitur concedo Megalio, & verum est, quod quando impedimentum arte medicorum tolli potest absque grauibus tormentis, impotentia non censetur perpetua neque ex illo capite potest censeri irritum, quantumuis mulier medicos cruciatus pati nolit, quos tamen tenetur sustinere propter ius mariti, licet in hoc etiam contrarium doceat Pontius. Sed haec omnia intelligenda sunt, vt diximus, si impedimentum non prouenit ex defectu viri. Vnde patet responsio ad Canones adductos contra nostram sententiam.

7. Et primò adducit Megalio textum in cap. ex literis, de frigidis & maleficiis, vbi Alexander III. sic ait, Respondemus igitur, quod si vitium mulier à natura contraxit, nec ope medicorum poterit adiuuari, viro aliam accipiendi liberam tribus facultatem. Ergo, ait Megalio, si opere medicorum adiuuari poterat, adiuuanda erat, & viro non erat concedenda facultas aliam accipiendi. Ita ille. Sed non ad rem, nam textus, vt patet, loquitur quando vitium mulier à natura contraxit, at in casu de quo loquimur, mulier non contraxit vitium à natura, sed vir; ergo textus non facit pro casu nostro, in quo mulier est integra, & vegeta, & in suo statu secundum naturam; vnde quid reparatione, medicamentis, & obstericant manu opus habet; adhibeantur haec viro defectuoso, & impedimentum patienti, & non mulieri sanae; & si non adiunt, vnusquisque reuertatur per aliam viam ad regionem suam.

8. Secundo, Megalio adducit textum in cap. fraternitatis, eodem tit. de frigidis & maleficiis, vbi Innocentius III. sic habet. Per hac autem questionem illam nonerit esse solutam, qua queritur, virum ea qua adeo arcta est, vt nulli possit carnaliter commisceri, nisi per incisionem, aut alio sibi modo violentia inferatur, non solummodo leuis, sed forte tam grauis, vt ex ea moris periculum timeatur ad matrimonium contrahendum debeat idonea perhiberi. Ita textus, per quem contra me putat Megalio casum in terminis decie-

sum esse. Sed textus, vt legenti patet, loquitur de muliere arcta ex defectu sui, adeo vt nulli possit carnaliter commisceri. At in casu nostro mulieri non obstat aliud nisi virginitas; & est arcta vt omnes aliae mulieres, ita vt cum aliis carnaliter, vt dicit textus, possit commisceri, defectus autem ex viro prouenit, qui in proportionatam trabem habet, vel languidam, & semimortuam. Quare igitur poena sustinenda erit à muliere? neque, vt superius satis probatum est, vit defectuosus habet ius super illam, vt patiat ferrum, ignes, aurum, & alia medicamenta. Ergo, &c.

9. Igitur Canones loquuntur, quando defectus prouenit ex muliere, non autem ex viro, vt supponimus in casu nostro, & ita loquuntur Paludanus, Gabriel & Durandus, quos adducit Megalio & alij Doctores communiter, demptis aliquibus. Vnde apparet hanc opinionem, vt supra explicatam, non carere maxima probabilitate, licet Pontius magis absolute loquatur. Sed ego, vt patet ex titulo dictae resolutionis, in casu modo explicato, vt supra illum sequutus sum. Non est ergo sententia, quam in dicta resolutione docui, contra Canones, vt Megalio putauit.

RESOL. CLXII.

An mulier teneatur pati incisionem sine graui dolore, & infirmitate, etiam si defectus proueniat ex parte viri ob membrum genitale improporionatum?

Et an integrum sit viro impotenti ad virginem, potenti tamen ad corruptam, propria auctoritate instrumeto aliquo ligneo, vel ferreo, vel simili ad id accommodato, digiti, ve claustra virginis à se dubia reserare, vt sic possit consummare matrimonium?

Et an vir sit alicuius culpa reus, qui suae temporalis impotentiae conscius matrimonium contrahit eo tempore, quo talis durat impotentia?

Et an in tali casu, si conscius suae impotentiae decepta feminam ipsam ducens, teneatur eam vt fororem alere, & habere?

Et tandem queritur, quid dicendum sit, quando per errorem in facie Ecclesiae prius matrimonium fuit solutum, foeminaque alio nupsit, comperta veritate, an primum matrimonium restituendum sit?

Et an femina, quae cum secundo viro copulam habuit, possit à priori viro repelli per dinortium, quoad habitationem, & thorum? Ex part. 1. tract. 5. & Misc. 5. Ref. 11.

§. 1. DE hac difficultate olim magna altercatio mihi fuit cum nostro Patre Megala, & postea hic Romae dum viueret cum Patre Thesauo viro quidem docto ex inelyta Societate Iesu. Ille mordicus cum Sanchez assererat; ego mordicus cum Pontio negabam. Et nunc pro eorum sententia adduco Martinum Perez de matrim. disputat. 37. sect. 6. n. 2. & 6. Raphaellem Auerfam de matrim. quest. 13. sect. 2. Texedam in conuers. Theolog. Moral. tom. 2. lib. 4. tract. 2. §. 9. conuers. 23. num. 28. cum seqq. fol. 624. & Nicolaum Ilambert Professorem Regium celeberrimi Musaei Sorbonici in 3. part. D. Th. tom. 3. de Sacram. Matrim. disp. 9. art. 12. num. 6. vbi sic asserit; Notandum impotentiam esse duplicem; vnā perpetuam, temporalem alteram. Ea dicitur perpetua, quae nulla arte humana licita, vel saltem sine euidenti periculo corporis, potest remoueri, vt intelligitur ex cap. fraternitatis, extra de frigidis & maleficiis: quae enim non licent, non censentur esse in nostra potestate. Sic impedimentum, quod est per maleficium, quod alio tantum maleficio tolli

Sup. hoc latè
in duabus
Ref. præced.
dentibus.

Na 4 potest.